

ובחרת בחיים

גיליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

הפך לבס לשנוא עמו

אבל גזירותיו של מולאי איסמעאיל לא הסתיימו בצאר בן משעאל. אט אט הרחיב את גזירותיו והתנכלויותיו ליהודים שבוערים נוספות, וביותר הטיל עליהם מסים שונים ומשונים חדשות לבקרים, עד שנפגע מאד מאד מעמדם הכלכלי. הלחץ והדחק הורגשו בכל פינה ואף מעמדם של העשירים והאנשים שכלכלתם היתה איתנה, התמוטט לחלוטין, בעיצומן של שנים קשות אלו.

מולאי איסמעאיל לא ידע שבעה. הוא עשק את יהודי מדינתו ככל אשר יכל, וכמעט שלא עשה את קהילת יהודי מרוקו כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה דגן. הגיעו הדברים לידי כך, שאפילו בקהילת פאס הגדולה והמבוססת ניכרה העניות על כל צעד ושעל, מה שהביא את רבני העיר לחתום על תקנות לצמצום הוצאות הנישואין, כדי ללחום בתופעה השלילית לפיה לא יכלה בת ישראל להתארס כל עוד לא הביאה עמה נדוניה נכבדה, מה שכעת בצוק העתים הפך לכמעט בלתי אפשרי. הנוסח הכאוב של טופס התקנות, פותח צוהר לקשיים הנוראים שאליהם נקלעה קהילתה היהודית של העיר פאס, הנכבדה שבקהילות מרוקו.

וכך נרשם בין היתר ב"קול קורא" מכ"ד אב, תנ"ח:

"בהיותנו מקובצים... פקחנו עינינו על אשר בעוה"ר ננעלו כמעט שערי ההשפעה ורוב האנשים אשר בנוי יולדו להם צר ומצוק מצאום. ודאגה על העתיד מיום לידתן עד הגיעה לפרקן... לסבת ממנה הרע אשר נתפשט בימים האלה לבלתי צאת הבנות מולדת בית אביהן החוצה להיות לאיש, כי אם בנדוניה רבה ועוד תוספת מרובה חפצים מכסף וזהב ובדולח ואבנים טובות, או מעות בעין, או קרקע, לסייע החתן בתכשיטין המוטלין עליו לעשות, באופן שרוב הבעלי בתים נשארים שלולים ויוצאים נקיים מנכסיהם... ולכן ראינו לגזור על כל המשתדכים מהיום והלאה שאין רשות... להתנות שום תנאי תוספת על הנדוניה בשום אופן... ועל הכל השדכנים והסופרים המצויים בעת השידוכין עליהם המצוה להיות כמזהירים וכמזכירים לכל ישמע על פיהם חוק התוספת על הנדוניה כלל וכלל ועיקר".

על החתום באו גדולי רבני פאס וראשי הקהל שלה ובהם: רבי יהודה בן עטר, רבי וידאל הצרפתי ורבי שמואל הצרפתי, רבי מנחם סירירי, רבי דוד בן אמוזיג, רבי אברהם בן שימול, רבי שמואל אבן דנאן, רבי שמואל למדיני, רבי אפרים קאלהורנו, רבי שם טוב בן מגירה, רבי חיים בן אמוזיג, רבי יצחק צרפתי, רבי יצחק בן יוסף, רבי סלימאן בוטבול, רבי עיוש'ן אזוראל ועוד.

אלא שזו היתה רק ההתחלה לשנים קשות ומרות, שהלכו ונעשו נוראות יותר ויותר!

שכן, תאות הבצע של המלך הצורר מולאי איסמעאיל ימח שמו, מעולם לא באה על סיפוקה, והוא הלך והכביד ללא הרף את עול המסים על היהודים בערים ברורות במרוקו, עד שלא היה יום שלא היתה קללת מרובה משל חברו. בשנת ת"ס הוטלו על היהודים מסים גבוהים כל כך, שרבים מעשרי הקהילות ירדו מנכסיהם, כפשוטו, והפכו לעניים ממש. על צרה זו נוספו גם הבצורות ועליית המחירים הגדולה שבאה בעקבותיה. הדברים מבצבצים מכין כתבי ידם של גדולי מרוקו בעת ההיא. בספר "לשון לימודים" של רבי יעקב אבן צור, היעב"ץ זצ"ל, מוצאים אנו באגרות שנכתבו בשנת ת"ס, את הביטויים העזים הללו:

"עם היות עדתנו בלחץ ודוחק עצום", "ועם היותנו כצאן מאכל... קשר של מוכסין... לרוב מנדא בלו והלך ארנונא ומסים ונהר דינור גלותא דלוחא ושפלותא... כקדוח אש המסים..." "שבעי כוס התלאות... מלאו מתנינו חלולה, לרוב מנדא בלו והלך עשאנו כמצולה..." "עם היותנו בלב מר ונפש נענה, שבעי רש ולענה, לחוצים ודחוקים... מנדא בלו והלך מס וארנונא הכסף אול מכלינו וכליא קרנא ונוספה מחלתנו דלא נחית מיטרא..."

פניני אור החיים

ישראל בטח בה'

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מַה תַּצַּעַק אֵלַי דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְעוּ: (יד טו)

תארו לכם אדם מגיע לגדול הדור ומבקש ברכה בעניין דחוף, אומר לו הרב, למה אתה פונה אלי.

מה הפירוש למה? אני צריך ישועה!

משה רבינו עומד לפני הקב"ה וזועק את זעקת בני ישראל. פרעה רודף אחרים, מכל כיוון יש סכנות, המדבר, הים, פרעה. צרה צרורה.

ומה אומר הקב"ה למשה רבינו - 'מה תצעק אלי' - דבר אל בני ישראל ויסעו.

הקב"ה מצווה שבני ישראל יסעו, אך מה היא ההקדמה של 'מה תצעק אלי'. מה זה בא ללמדנו.

אומר האור החיים הקדוש: יש מידת הדין, ויש מידת הרחמים. ועלינו להגביר את מידת הרחמים על מידת הדין. איך מגבירים? באמצעות מצוות ומעשים טובים.

כאן, כך מובא בחז"ל, הייתה מידת הדין מקטרת, הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז. איך נתגבר מידת הרחמים?

אמר הקב"ה למשה רבינו, מה תצעק אלי. כאן לא מספיק אתערותא דלעילא. צריך שישראל ירבו זכויות. אם כך, דבר אל בני ישראל ויסעו! נוסעים בבה האמונה, למרות שזה נגד ההגיון וההסתברות. נוסעים כי הקב"ה ציווה.

בטחון ואמונה עוצמתיים כאלו, יש בכוחם להגביר את מידת הרחמים על מידת הדין, ונצלו ישראל.

בך בטחתי - הושיעני!

שירה לדורות

אֲזַי שִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה' וַיֹּאמְרוּ לְאִמְרוּ אֲשִׁירָה לַה' כִּי גָאֵה גָאֵה סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בָּיָם: (טו א')

השבת הקרובה נקראת בפי כל 'שבת שירה' על שם שירת הים הנאמרת בכל יום ויום בתפילת שחרית.

הרבה פירושים נאמרו על המילה 'או' הפותחת את השירה.

אומר האור החיים הקדוש:

אחרי שנכתבה בתורה המילה 'או', מדגישה התורה מייד 'שיר', לשון עתיד, שלא יטעה אדם לומר שאין זמנה של השירה רק אז.

כשארע נס קריעת ים סוף.

לא כר: אלא שירה זו נקבעה גם לעתיד, ובכל יום ויום אנו אומרים אותה בתפילת שחרית.

וראו בניו גבורתו - שבחו והודו לשמו!

אלוקינו ואלוקי אבותינו

עַיִן וְזִמְרָתָהּ יְהוָה לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵהֵם אֲבִי וְאַרְמְנֵהוּ: (טו ב')

בתחילת שמונה עשרה תיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה את הנוסח 'אלוקינו ואלוקי אבותינו'. כל מילה מדויקת ואפילו הסדר מדויק, קודם מזכירים 'אלוקינו' ואחר כך 'אלוקי אבותינו'.

גם במקומות נוספים בתפילה ובפיוטים, תמיד מקדימים לומר 'אלוקינו' לפני 'אלוקי אבותינו', וכן 'מלכנו' - מלך אבותינו, וגאלנו - גואל אבותינו.

אכן כך אמרו בני ישראל את השירה, מאיר האור החיים הקדוש את עינינו:

הקדימו לומר 'זה קל-י ואנוהו', ולאחר מכן 'אלוקי אבי וארמננו'.

מי ימלל גבורות ה'

מִי כִמְכָה בְּאַלֶּם ה' מִי כִמְכָה נֶאֱדָר בִּקְדָשׁ נִזְרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פֶלֶא: (טו ג')

בתפילה ובכל יום מזכירים בשירת הים המופיעה בפרשת השבוע, 'נזרא תהילת עשה פלא'.

בוודאי צריך לירא מה' יתברך, אשר מלא כל הארץ כבודו, והוא מביט ורואה את כל מעשיו, וכלשון הרמב"ם בהלכות יסודי התורה, שכאשר אדם מתבונן במעשי ה' ובראויו הנפלאים "מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה, עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות".

אך האם יש יראה מיוחדת בבואנו לומר תהילות ה', כפי שמשמע מהלשון 'נזרא - תהילות'.

אומר האור החיים הקדוש, בוודאי יש מה לפחד.

הרי כמה שנשבע ונהלל את ה' שעשה כך ועשה כך, תמיד יש רבדים עמוקים הרבה יותר שאין לנו מושג בהם.

אזיה טעם יש לשבח ולומר על עשיר כרוטשילד שיש לו בית לחם ובצל ברוח רב, ואפילו עצים להסקה בהרחבה גדולה...

ממש כך והרבה יותר: נזרא תהילות. מפחדים אנו לומר תהילות ה'. ומדוע: עושה

המשך בעמוד ג'

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

השר של רוסיה והשר של מצרים

רק אחרי פטירתו של הסבא קדישא מראדושיץ, הרב הקדוש רבי יששכר בער זי"ע, סיפר המשמש שלו, ר' נחמן, את הסיפור המצמרר אותו הוא ראה בעיניו ממש. במשך כל ימי חייו של הסבא קדישא היה ר' נחמן מוזהר ועומד שלא לספר את מה שקרה באותו לילה בקודש פנימה, כי בנפשו הדבר, אבל אחרי פטירתו הוא הרשה לעצמו לספר את הסיפור אשר עליו אפשר לומר בצדק 'סיפור שלא מהעולם הזה'.

ערב אחד קרא הסבא קדישא לר' נחמן, המשמש שלו, וביקש ממנו לארגן את הבית בצורה מיוחדת מאוד: לסגור היטב את כל הדלתות והחלונות, לטאטא ולנקות את כל הבית, לפרוס על השולחנות מפות מפוארות, ולהניח עליהם פמוטים מיוחדים עם נרות גדולים. הבית היה נראה חגיגי מאד, תחושה של חג, פאר והדר בצורה יוצאת מהכלל.

כשר' נחמן סיים להכין את הכל, אמר לו הסבא קדישא שילך לביתו ולא ישאר כאן אפילו לא לרגע, ובוודאי שלא יעז להציץ אל תוך הבית ולראות מה קורה שם. מחר בבוקר, אמר לו הסבא קדישא, תחזור לכאן ותסדר את הבית בחזרה.

כשר' נחמן שמע את האזהרות האלו הוא הבין שכאן הולך להיות משהו לא שגרתי. הולך להגיע איזה אורח נכבד, מי יודע מי הוא. ואיך הוא יכול לפסס בדבר נדיר כל כך. הוא החליט שהוא יעשה את עצמו הולך לביתו, ואחרי כמה דקות הוא יחזור וינסה בכל זאת למצוא דרך כלשהיא להציץ לבית. הוא הרי מכיר את מבואות הבית והוא כבר ימצא דרך איך לעקוב מה כאן הולך להיות.

וכך הוא עשה. הוא הלך ואז אחרי כמה דקות הוא חזר, מנסה למצוא מקום שממנו הוא יוכל להציץ אל תוך הבית. אחרי כמה סיבובים הוא ראה שיש אפשרות להציץ בחור של המנעול, הוא מציץ! ונופל מתעלף אחורנית! הוא שוכב על הרצפה ואין איש שם על לב. בשעות לילה, אף אחד לא היה מסתובב שם, והוא שוכב על הרצפה.

אבל הסבא קדישא כן הרגיש: הוא בעצמו פתח את הדלת ורץ אליו החוצה, התכופף אליו והתחיל לעורר אותו. באותם הימים היה מקובל לשפשף עם יין את מי שהתעלף, והסבא קדישא רץ והביא בקבוק יין ושפשף אותו היטב עד שרוחו חזרה לו. הסבא קדישא לא האריך אתו בדיבור. הוא רק אמר לו: הרי הזהרתי אותך שלא תהיה כאן ובוודאי שלא תביט פנימה, כעת תחזור מיד לביתך עד אור הבוקר.

למחרת בבוקר, כאשר הגיע ר' נחמן המשמש אל הבית של הסבא קדישא שאל אותו הסבא

קדישא: הגד נא לי, ר' נחמן, מה בדיוק ראית שכל כך הפחיד אותך עד שהתעלפת וכמעט פרחת נשמתך?

ענה ר' נחמן: ראיתי אדם שנראה ממש כמו מלך, הוא היה לבוש בגדי מלכות וכתר מלכות בראשו והוא יושב ומדבר עם הרבי! כשראיתי אותו נפל עלי פחד עצום עד שהתעלפתי!

אמר לו הסבא קדישא: מאחר וראית - אני יגלה לך שהוא היה השר של מעלה של מדינת רוסיה.

אני ראיתי שהרוסים רוצים להוציא גזירות רעות על היהודים, דברים נוראיים ביותר. לכן הזמנתי אלי את השר של מעלה השולט על כל מדינת רוסיה, ודיברתי אתו שיבטל תיכף את כל הגזירות, וגם אמרתי לו שאם הוא לא יבטל את הגזירות, אני יעקור את כל ממלכת רוסיה מידו ואמסור אותה למלכות אחרת הטובה ממנה.

השר של מעלה שמע את דבריי והוא אכן הבטיח לי שהוא לא יגזור גזירות רעות על בני ישראל.

סיים הסבא קדישא ואמר לו: תדע לו שזו תהיה סכנה גדולה עבורך אם תספר הלאה את מה ששמעת וראית.

רק אחרי הסתלקות הרה"ק מראדושיץ זי"ע"א סיפר ר' נחמן המשמש את הסיפור הנורא שאותו ראה בעיניו ממש!

הסיפור המצמרר מוביל אותנו אל פירוש של רבינו האור החיים 'הקדוש זי"ע"א על הפסוק (שמות יד'): 'וּפְרַעַה הַקָּרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מֵאֵד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'.' שיש להבין, מה בני ישראל ראו כשהם נשאו את עיניהם? ממה הם כל כך פחדו? הם ראו את השר של מעלה של ארץ מצרים, ולכן הם כל כך פחדו!

פותח האור החיים הקדוש ומביא את דברי חז"ל במדרש: "ומצרים נוסע אחריהם" - זה שר של מצרים, מצרים שמו. והאור החיים מסביר שלמעשה בכל מלחמה ומלחמה מגיעים שרי מעלה: "כי כן הוא הנהוג שהשר יעזור לאומתו, ויפול בנפילתה". ולכן מצד דבר זה עצמו לא היו בני ישראל צריכים לפחד, אבל כאן היה חידוש מיוחד ולא רגיל: תמיד הסדר הוא כך, השר של מעלה הולך ביחד עם המלך, ואילו המלך עצמו נותן לעם להיות לפניו והוא מגיע אחריהם, כך שתמיד השר של מעלה נמצא מאחורה. אבל כאן פרעה הקריב - פרעה בא לפני המצריים, ממילא גם השר של מעלה היה לפני המצריים, ומכך פחדו בני ישראל, הם חשבו שהסיבה שהשר של מעלה בא לפניהם, זהו בגלל שהמלאכים שרי מעלה באים לערוך איתם מלחמה.

בני ישראל חששו אולי כעת הקב"ה שמה לא חפץ עוד הקב"ה להוציאם ממצרים ורוצה להשיבם שמה, ולכן המלאכים באים להלחם איתם. מכך הם פחדו ועל כך הם צעקו לה' שישיע אותם.

מדוע באמת הקב"ה לא מנע מהמלאך, השר של מעלה ממצרים להיות לפני כולם, למנוע את הפחד נורא לבני ישראל?

עונה האור החיים הקדוש שיש לכך שתי סיבות:

הסיבה הראשונה: הקב"ה רצה להרוג את השר לעיני בני ישראל. והסיבה השנייה: "אלהים חשבה לטובה, כדי שיפחדו ויחזרו בתשובה שלימה, ויקרבו לבם לשמים, כדי שבאמצעות זה יעשה ה' להם הנס העצום של קריעת ים סוף".

ושני התירוצים הללו יחד מעבירים לנו מוסר השכל חשוב: לפעמים דברים שנראים לנו כמאיימים, דברים מפחידים, אנחנו צריכים לדעת שהמטרה שלהם נועדה כדי שנתקרב יותר לקב"ה ועל ידי כך נזכה לניסים, על ידי שנחזור בתשובה שלמה הקב"ה יעשה לנו ניסים עצומים ונפלאים. זאת ועוד, שעוד יתברר שדווקא הדבר המפחיד נועד עבור ההיפך הגמור, כמו השר המצרי שהלך לפני כולם כדי שיהרגו אותו לפני כולם, כך דווקא כל מה שנראה לנו כמפחיד ומאיים, אם נחזור בתשובה שלמה, הדבר עצמו יהיה תחילת הישועה.

תפילה בכל יום על הפרנסה

הקב"ה מלמד אותנו: כשחסר לך משהו - תתפלל. לפעמים הסיבה שחסר היא עבור זה, כדי שתתפלל!

כשלא מתבוננים בכך, עושים כל פעולה אפשרית, השתדלויות רבות ומאמצים, ושוכחים את העיקר, תפילה!

על הנחש שהתקלל 'עפר תאכל כל ימי חייד', כתוב בגמרא ביומא (ע"ה), תניא, אמר רבי יוסי בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם מקניט את חברו יורד עמו לחייו, אבל הקב"ה אינו כן, קלל את הנחש עולה לגג מזונותיו עמו, יורד למטה מזונותיו עמו. ובספר 'שם משמאל' (ויקרא תרע"ד) הביא בשם הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע"א שהקשה, דאם כן מה קללה יש בזה לנחש. ותירץ, שנענש שניתנו לו מזונותיו בכל מקום שהוא כדי שלא יבוא לשאת עיניו השמימה, כי כל הנבראים נבראו באופן זה שיחסר להם צרכם כדי שישאו עיניהם לשמים ונדחה הנחש מזה.

זהו העונש הגדול ביותר, קח, תאכל איפה שאתה רוצה ומה שאתה רוצה ואל תבוא לבקש. בן המלך, מקבל מהמלך כל יום ויום את מזונו. רוצים לראות אותך, שמחים איתך, מחכים לך. הקב"ה נותן את המן לבני ישראל

פניני אור החיים

המשך מעמוד א'

פלא. מעשיו של ה' פלאיים ומכוסים הרבה מעבר להשגתו.

לגדולתו - אין חקרי

בין בקשה לתלונה

וילנו העם על משה לאמר מה נשיתח: (טו כד)

אנחנו יודעים שיש דברים שמותר לדבר ויש דברים שאסור לדבר.

אבל צריך להפנים שגם דברים שמותר לדבר, צריך לדעת איך לדבר.

יש דיבורים שאם תאמר אותם בצורה אחת, בצורה הראויה, זה בסדר גמור. אך אם הם יאמרו בצורה שונה, זו עבירה.

כיצד?

אומר האור החיים הקדוש: כתוב 'וילנו העם על משה לאמר מה נשיתח'.

אם אדם צמא והוא מתפלל ומבקש מה' שיזמן לו שתיה, זה בסדר גמור. נוסח התפילה מלא בבקשות 'כדרך שואל חסרונ'.

כאן הם באו בתלונות, וזו הייתה הבעיה. הוילנו - מה נשיתח'.

אתה צמא, תבקש. תתפלל. למה להתלונן? להתלונן זה לא טוב.

כשאנחנו צריכים משהו, נתפלל.

כי אתה שומע תפילת כל פה!

תורה מגינה ומצילה

ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הנקבצה ומשה האלהים ביד: (יז ט)

עניינים רבים בפרשת השבוע, שירת הים פרשת הקן, ועוד.

ובסוף הפרשה - מלחמת עמלק.

את מי בוחר משה רבינו להילחם בעמלק. אומרת התורה: ויאמר משה אל יהושע.

בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק.

מבאר האור החיים הקדוש:

משה רבינו הכיר וידע כי מלחמת עמלק מגיעה בגלל עון ביטול תורה.

וילחם עם ישראל ברפידים - שרפו ידיהם מדברי תורה.

אמר משה רבינו, כנגד איוב רע כזה צריך את כח התורה. יהושע בן נון, עליו נאמר 'לא ימוש מתוך האהל', הוא ישב תדיר בבית המדרש ולמד תורה. הוא ראוי לצאת ולהילחם בעמלק ולהתגבר עליו. ואכן כך היה.

אין שמירה כתורה, אין לומדיה כישראל.

הסכימו. ועל זה באו לדין.

המשך המגלה עמוקות לספר לשומעיו, שדבר זה היה תימה גדולה בעיניו על התלמיד חכם למה לו לחזור מההסכם אחרי שכל הרווח הוא שלו שיוכל להגות בתורה כל היום באין מפריע, וזה היה משוש חייו, ואין שום הסבר וטעם למה לא יחפוץ בהסכם כזה, על כן פנה אל התלמיד חכם וביקשו שיסביר לו פשר התנהגותו.

ענה לו התלמיד חכם, שאכן כדברי המגלה עמוקות כן היה דעתו מתחילה גם כן, שמעתה ירווח לו ויוכל לעסוק בתורה באין מפריע. אולם כעבור תקופה קצרה הרגיש שזה גורם לו להפסד בענין אחר, דהנה עד עכשיו כאשר היה נצרך לעסוק במסחר לצורך פרנסתו, הנה בכל יום כאשר היה קם ממיטתו היה מרגיש שעליו להתפלל על מזונו שיזמין לו ה' סחורה בזול ושיוכל למכרו ביוקר ושיזדמנו לו קונים מיד ולא יצטרך להישאר בשוק הרבה שעות וכדומה משאר ענינים הקשורים לצורך פרנסתו. ובזה היה מרגיש כל היום שהוא תלוי בחסדי הבורא, ועיניו היו נשואות אל ה' בתפילה מדי יום ביומו על כל פרט ופרט שיצליח.

אולם מאז הסכים עם העשיר על העסק עמו, הנה לפתע רואה הוא ששוב אינו מרגיש את עצמו תלוי כל כך בחסדי הבורא עולם כאשר היה אז, בהיות שהעשיר נותן לו כל הוצאותיו ואין לו כל כך על מה להתפלל כאשר היה מתפלל אז על כל פרט.

בגלל החסרון הזה החליט שמקח טעות היה לו כל העסק הזה, שאף שתועלת הוא לו לענין עסק התורה, אולם זה מפריע לו לדביקותו בה' שיהיה מרגיש שתלוי בחסדי ממש ושיהיו עיניו נשואות אליו בתמידות, ועל כן אינו יכול להמשיך באופן הזה.

סיים המגלה עמוקות ואמר לשומעיו, שעכשיו נוכח לדעת שהזמין לו ה' מעשה זה בדיוק בשעה הזאת שהוא כדי לחבב את העיר עליו, שבזה הוא רואה שישנם אנשים צדיקים וחשובים כאלו בעיר הזאת שעד עתה לא ידע עליהם וממילא שוב אינו רוצה לעזוב את העיר והודיע להם שהוא ממשיך לשבת על כסא הרבנות בלב שלם ('תפארת למשה' פרשת בשלח).

הרה"ק 'רב ייב' מאוסטרטאה זיע"א מביא (תהלים יג) מה שמע מרבינו אור שבעת הימים ה'בעל שם טוב' הקדוש זיע"א: שיש זכייה לעני שבכל יום יש לו רשות לדבר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, כי העשיר נותן לו ה' יתברך בפעם אחת עשירות הרבה שיהיה די כל ימי חייו, ואינו צריך לגשת לבקש בכל יום מזונות מאת ה' יתברך, רק אם הוא צדיק הרבה ויש לו שכל שגם כשיש לו מזונות, אם חס ושלוש לא יתן ה' יתברך חיות בתוך מזונותיו לפרנסו לא יועיל כלום, והראיה חולה שיש לו מזונות ואינו יכול לפרנס את עצמו באותן מזונות. אבל העני מחמת דוחקו שאין לו מה לאכול צריך בכל יום לגשת ולבקש מאת ה' יתברך מזונות, נמצא שזוכה העני שמדבר לפני ה' יתברך בכל יום, ועוד שהעני צריך ה' יתברך לזכור אותו בכל יום, להזמין לו פרנסתו בכל יום ויום, אבל לעשיר אין ה' יתברך צריך לזכור אותו בכל יום, כי כבר נתן לו בפעם אחת על כל ימי חייו.

ואומר 'ולקטו ממנו דבר יום ביומו'.

אמר על כך רבי שמעון בן יוחאי (יזמא עו.): משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר, שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים.

מבאר רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א, זה בכוונה כך. לא משכורת חודשית. לא כיכר שבועית גדולה. ויצאו ולקטו - דבר יום ביומו. תבוא כל יום, תתפלל, תבקש מה', והוא יתברך שומע תפילת כל פה עמו ישראל ברחמים.

לכן אמר ה' 'דבר יום ביומו' - למען אנסנו', כלומר, הסיבה שהמן יורד לצורך אותו היום ולא נתן להם ה' בפעם אחת לזמן הרבה, הוא לניסיון, לראות אם לא ידאגו ולא יתאוננו, אלא יהיו בטוחים בהקב"ה, שעל ידי ששימו מבטחם בה' ויתפללו אליו, יהיו סמוכים שלא ישארו בלי מזונות.

הרה"ק בעל 'מגלה עמוקות' זיע"א הודיע פעם אחת לראשי הקהילה בעירו קראקא שבדעתו לעזוב את כס הרבנות בעירו מכמה טעמים הכמוסים עמו, וכמובן שהודעה פתאומית כזאת פגעה בהם כרעם ביום בהיר, והרבו להשתדל ולהפציר בו שיחזור בו מהחלטתו, אולם כל ההשתדלויות לא הועילו והוא בשלו נשאר, שרוצה לעזוב את העיר.

והנה להפתעתם אחרי שכבר כמעט נתיאשו מלהפציר בו עוד, לפתע הודיע להם המגלה עמוקות שהחליט לבסוף שהוא כן נשאר, והדבר היה לפלא בעיניהם מאוד, שהנה את כל ההשתדלויות שעשו אצלו דחה על הסף ולפתע הוא חוזר בו ללא שום סיבה הנראית לעין.

הסביר להם ה'מגלה עמוקות', שאכן היו לו טעמים שמחמתם רצה לעזוב העיר, אך הנה אחרי שכבר החליט כן זימן ה' לידו מעשה שמחמת זה שינה את דעתו. וזהו סיפור המעשה:

באו אליו שני אנשים לדין תורה. אחד מהם היה מעשירי העיר, והשני היה תלמיד חכם גדול שהתגורר בעיר. והגביר היה התובע. מנהגו של התלמיד חכם היה שלפרנסתו היה הולך לשוק כל יום לכמה שעות ומוכר קצת סחורה שיספיק לו להוצאות היום, ואח"כ היה חוזר לביהמ"ד והוגה בתורה עד אמצע הלילה. והנה העשיר הזה בראותו כן נתערער לבו לחשוב שאין זה נאה וכבוד להתלמיד חכם הזה שיעסוק בשוק במסחר, וניגש אליו והעיר לו על כך, והסכימו ביניהם שהתלמיד חכם ישב כל היום כולו להגות בתורה בביהמ"ד והגביר הזה ישלם לו כל הוצאותיו. ואכן התלמיד חכם הפסיק למכור בשוק וישב כל היום באהלה של תורה.

אולם זה כמה ימים שהעשיר הבחין שהתלמיד חכם הלך התחיל שוב לעסוק במסחר, ובפנותו אליו והעיר לו על הפרת ההסכם, ענה לו שהוא חוזר בו מההסכם. אולם הגביר לא הסכים לזה וטען שכבר אי אפשר לו להתחרט אחרי שכבר

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מתיבתא אור החיים

ומשום כך לא היו יכולים להבחין באותו השמים כראוי, אך שאר העננים שבצדדים לא היו קיימים מחוץ למחנה.

וכן כתב רבינו בחיי (לעיל יב ה) וזה לשונו: שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה הענן מכסה אותם ביום ועמוד האש לילה, ולא ראו בכולם שמש ביום ולא ירח בלילה, ומהיכן היו קובעים חדשים, על פי ראית הלבנה, הלא הענן מכסהו. אלא בודאי עיקר המצוה בכתוב על פי החשבון.

ומכל זה הוכיח בקונטרס ה' עזרי (גליברסון, עמ' 26) שהענן היה מכסה אותם לגמרי, ולא היו יכולים לראות כלום מאותות השמים.

מאידך כתב החזון איש (או"ח סי' קמ אות ג) על דברי רבינו בחיי שכתב שלא היו מקדשין על פי הראיה, שכונתו היא שאין מעידין על פי הראיה דרך העבים ודרך העששיות, כמו שאמרו בגמרא (ר"ה כד.). ומה שכתב שלא ראו השמש והירח, היינו ראייה בלא מסך מבדיל.

אכן אין זה ברור שהיה כלל ענן למעלה, וזה תלוי במחלוקת התנאים במדרש, כמו שכתב בשו"ת ויען יוסף (גרינוולד, אורח חיים סי' קצג), שהוא תלוי במחלוקת התנאים במדרש (ילקוט שמעוני) כמה עננים היו, אחד אומר שבעה היו, ולשיטתו ודאי היה אחד מלמעלה גם כן. רבי יאשיה אומר ארבעה, ומפרש הזית רענן, דהיינו לארבע רוחות, ואותו של מעלה לא היה אלא על המשכן. רבי אומר, שנים, ופירש בוית רענן, אחד מלפניהם ואחד על המשכן.

אמנם כתב בדרך אפשר, שאף לשיטה הסוברת שהיו ז' עננים, הענן של מעלה לא היה אלא בשעת נסיעתן אבל לא בשעת חנייתן, כמשמעות הפסוק בפרשת בהעלותך 'וענן ה' עליהם' (יומם בנסעם מן המחנה' (במדבר י' לד). יומם בנסעם מן המחנה' (תהלים קה לט) פירשו, שבשעת הליכתן היה הענן לפניהם, ובשעת חנייתן היה עליהם.

ומתוך, על פי מה שאמרו במדרש (ברייא דמלאכת המשכן פ"ד): רבי שמעון בן יוחי אומר, כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא נצרך אחד מהם לא לאור החמה ביום ולא לאור הלבנה בלילה, אלא האדים היו יודעים ששקעה החמה הלבין היו יודעים שזרחה החמה. ומדברי המדרש נראה, שלא היו השמש והירח נראים כל כך מבעד לעבים, והיו יודעים ששקעה החמה רק ממה שראו העבים מאירים מאור עמוד האש.

אכן, לפי זה נמצא שהן ביום והן בלילה היה מואר להם בתוך הענן, רק שנשתנה צבעו בזמן שקיעת החמה, ולפי זה צריך להבין היאך היו יודעים מתי הוא זמן צאת הכוכבים במכוון.

ומיישב זאת על פי דברי רבינו, שאכן בתוך הענן לא ידעו זמן צאת הכוכבים במכוון, אך כשיצאו חוץ לעבים היה נראה זמן זה בבירור, ששם היה מחשיך כסדר העולם, וכאשר היו צריכים להבחין מתי הוא הזמן המדויק של צאת הכוכבים היו יוצאים חוץ לענן, ומטעם זה הוצרך התנא לכתוב שהיו הכהנים נכנסין, כיון שבזמן המדבר היו צריכים לצאת מחוץ לעננים לראות הזמן המדויק, וכשנכנסו ידעו כולם שזהו זמן צאת הכוכבים.

אמנם קשה על זה, שהרי אמרו חז"ל (מכילתא דרשב"י שמות יג כב): דבר אחר, 'לא ימשי' (שמות יג כב), וכי מי נצרך לעמוד ענן ומי נצרך לעמוד אש, אלא ליתן הפרש לזבים ולזבות וכו' שהיו ביניהן.

ובמרכבת המשנה (על המכילתא, ד"ה ואחד למטה) הקשה על זה, שהלא כל הטמאים היו יוצאים מחוץ למחנה, ולשם הרי לא היה הענן נמשך, כמו שכתב רש"י (עירובין נה: ד"ה אלא לאחוריהן) שכל הצריך ליפנות היה יוצא חוץ לענן. וכיון שהיו יוצאים חוץ לענן היו יכולים לראות זמן צאת הכוכבים.

ותירץ, שרק הענן שלמעלה מהם הוא נמשך גם על כל מי שיצא מהענן, וזהו שכתב רש"י (עירובין נה: ד"ה אלא לאחוריהן) שכל הצריך ליפנות היה יוצא חוץ לענן. וכיון שהיו יוצאים חוץ לענן היו יכולים לראות זמן צאת הכוכבים.

כתב רבינו (שמות יג כא): ולילה וגו' להאיר וגו'. קשה לפי דבריהם ז"ל (שבת כ"ב ב) שאמרו שכל מי שנה שהיו במדבר לא הלכו אלא לאורו שהיו רואים אפילו מה שבתוך הטפחית, ואין לומר כי על זמן הלילה הוא אומר שאין זה פשוט אומנם לא הלכו אלא לאור כי מה בא למעט אם לא שנה' אור השמש ביום ואם כן הלילה למה לא יאיר כיום שלא היו צריכים לשמש שהוצרך לעמוד אש להאיר להם. ולהבין הענין יש לדקדק עוד ואמרו ללכת יומם ולילה למה לא הספיק טעם להאיר להם שהוצרך לומר ללכת וגו'.

אכן כוונת הדברים היא לעולם שלא זו אורו יתברך ממחנה ישראל תמיד כמאמר חכמינו ז"ל שכתבנו בסמוך אלא שיש לדעת כי האור הקדוש הלז לא היה מתפשט חוץ ממחנה ישראל אלא דוקא במושבנות. ויש טעם בדבר ומה גם במדבר הרע שהוא מדור של מחנה טומאה כי שם הרגיעה הקליפה כידוע בדברי הקדושים (זהר ח"א קכ"ו א) וכיון שכן לא היו ישראל יכולים ליהנות מהאור העליון אלא במחניהם אבל חוץ למחניהם לילה יחשיך כסדר העולם. והנה אם לא היו ישראל הולכים בלילה כשיחפזו ה' ללכת לא היו צריכים לאור עמוד האש כי לכל בני ישראל היה אור ה' במושבנותם אלא לסיבת הליכתם בלילה הוצרכו לעמוד להאיר למרחוק חוץ למחנה ישראל להכיר מקום שילכו בו חוץ למחניהם, והוא אומרו להאיר להם, וטעם אור זה הוא ללכת יומם ולילה פירוש בשוה כשם שביום מלבד אור ה' הנוצץ עליהם היו רואים אור למרחוק באור השמש המאיר לעולם כולו כמו כן היו רואים בלילה באמצעות עמוד האש.

והנה על פי מה שכתב רבינו שחוץ למחניהם לילה היה מחשיך כסדר העולם. כתב בדברי יואל (כט שבט) לתרץ לפי זה מה שאמרו במשנה (ברכות ב.) מאימתי קורין את שמע בערבין, משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן.

שלאמור יש להבין מדוע אמר לשון 'נכנסין' שנראה כמיותר, שהיה יכול לומר משעה שהכהנים 'אוכלין'.

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת 028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או בנדרים פלוס - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

בזכות לימוד "אור החיים" - זרק את הכלי הטמא מרשותו

בין השורות של ספר "אמרות טהורות" מסתתר סיפור מעורר השראה, בו אחד מהנוכחים שהאזין לדבריו של האדמו"ר, אשר שיתף בתובנותיו על דברי חמיו, **האדמו"ר מסקווירא זצ"ל**, זכה לשינוי פנימי עמוק. האדמו"ר תיאר את כוחו של ספר **"אור החיים הקדוש"**, שהשפעתו איננה רק בתוכן הלימוד, אלא במדרגת קדושה שהוא משפיע על הלומד, עד שהוא מבין בעצמו את הצורך להשליך את כל מה שנוגע לטומאה - כלים, מחשבות, או השפעות רעות - מבלי שיאמרו לו דבר. דומה כי השפעת הספר חודרת לנפש, מרוממת אותה ומובילה אותה בדרכים של טהרה והארה.

הסיפור שמסופר, הוא של אדם ששמע את דברי האדמו"ר, ולאחר מכן החל לקבוע לימוד קבוע בספר **"אור החיים הקדוש"**. לא עברו ימים רבים, והאדם הזה מצא את עצמו עומד בקיום מצוות ברמה חדשה, בין השאר, קיים את מצוות ביעור חמץ, פעולה שמסמלת את היכולת להפריד מהישן, מהלא טהור, ולהיות פתוח לחדש ולטהור.

העוצמה שבספר **"אור החיים הקדוש"** אינה רק בתובנותיו הרוחניות המעמיקות, אלא בכוחה הבלתי מורגש להדריך את האדם לעשייה המתקנת אותו מבפנים. לא צריך להנחות אותו במילים או בהוראות ישירות. ספר זה פועל על הלב, מורה לו את הדרך ומנחה אותו להשליך מכלי טמא. הוא מוביל את האדם למקום של תיקון פנימי, שולי יותר לעיתים, אך לא פחות חשוב - תיקון שמתחיל בשקט, בלב פנימה.

סיפור נוסף שמסופר הוא על רבי חיים דוד דוקטור, אדם שהיה רחוק מהשיטה של שלומי אמונה ישראל. רה"ק רבי דוד מלעלוב, שביקש תיקונו, הביאו לפני רה"ק **מלובלין זי"ע**, ושם קרה השינוי הגדול - רבי חיים דוד הפך לעובד ה' אמיתי ובלתי נלאה. כשנפגש עם **התפארת שלמה** בסוף ימיו, כשראה אותו שוכב על ארץ, בוכה ביגון גדול, הבין התפארת שלמה כי הוא בוכה על השנים בהן לא הלך בדרך האמת. אך רבי חיים דוד דוקטור, שהיה מושרש בלימוד "אור החיים הקדוש", השיב לו בביטחון מלא: "אל תאמר כך, איני מוותר על יום אחד מהימים הראשונים. בזכות לימוד "אור החיים" בעל פה, כל עוונותי הפכו לזכויות".

סיפור זה מעורר את הלב בהבנת העומק שבחיבור לשיעור תורה אמיתי, כזה שמפנה את הדרך בכל תחום, ומביא את האדם למקום של שלמות פנימית וקדושה. כך גם האדמו"ר מרחמסטריווקא זצ"ל, שהסביר כי בזמננו, שבו לא תמיד יש ביכולתנו לעסוק בתעניות וסגופים כדי לתקן את חטאות הנעורים, יש דרך נפלאה לתקן את הנפש - על ידי התחזקות בלימוד **"אור החיים הקדוש"**. לימוד זה זוכה לזכר את הנפש ולהביא לרמה רוחנית גבוהה, כפי שמסופר בשם רה"ק מרוזין, שלימוד הלשון של הזוהר מסוגל להכשיר את הנשמה. ובזמן שהרה"ק מהוסיאטין היה פותח את שולחנו - לא היה עושה זאת לפני שסיים את לימוד **"אור החיים"** על הפרשה.

העוצמה הפנימית שבספר **"אור החיים הקדוש"** לא רק עיצבה את החיים של כל אחד מהשומעים את דבריו, אלא גם הניעה אותם לשינוי אמיתי. כל חטא, כל מכשול, נהפך לזכות, והאדם מרגיש כי כל צעד שהוא עושה הוא צעד לקראת קדושה. ספר זה שינה את פני הדור, והוא עומד כסמל לקדושה פנימית, שופעת שפע רוחני לכל יהודי באשר הוא.

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 03-617-1077

